

Plan Odnowy Miejscowości Chorążowce na lata 2009 – 2013

**Gmina Nowy Dwór
Sierpień 2009 r.**

Spis treści:

1. Wprowadzenie	3
2. Ogólna charakterystyka miejscowości Chorążowce.....	5
2.1 Położenie miejscowości, przynależność administracyjna, demografia.....	5
2.2 Historia miejscowości Chorążowce.....	7
2.3. Analiza krajobrazu architektonicznego wsi Chorążowce.....	8
3. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie wsi Chorążowce	8
3.1 Zasoby przyrodnicze	8
3.2 Dziedzictwo kulturowe	9
3.3 Obiekty i tereny o charakterze rekreacyjnym	9
3.4 Infrastruktura społeczna	9
3.6 Gospodarka i rolnictwo	10
3.7 Infrastruktura techniczna.....	10
3.8 Kapitał społeczny i ludzki	11
3.9 Zestawienie analizy zasobów wsi.....	12
4. Ocena mocnych i słabych stron wsi (analiza SWOT)	13
5. Opis planowanych zadań inwestycyjnych	14
6. Odbiorcy Planu Odnowy Miejscowości	15
7. Wdrożenie i monitorowanie realizacji Planu	15
8. Instrumenty realizacji Planu	15
9. Promocja Planu Odnowy Miejscowości	16
10. Podsumowanie	16

1. Wprowadzenie

Plan Odnowy Miejscowości jest jednym z najważniejszych dokumentów stanowiących podstawę określenia kierunków odnowy wsi, wytyczenia dróg jej rozwoju oraz poprawy warunków życia jej mieszkańców. Niniejsze opracowanie będzie stanowić użyteczne narzędzie zarządzania rozwojem społeczno-ekonomicznym wsi Chorużowce.

Do głównych korzyści z posiadania Planu Odnowy zaliczyć można:

1. większą efektywność zarządzania zasobami lokalnymi, takimi jak: środowisko, ludzie, infrastruktura oraz środki finansowe,
2. angażowanie władz Gminy oraz mieszkańców wsi/miasta w planowanie swojej przyszłości,
3. identyfikacja głównych walorów lokalnych umożliwiających rozwój danej miejscowości,
4. systematyczne monitorowanie wdrażania zadań zapisanych w dokumencie.

Punktem wyjścia Planu Odnowy jest identyfikacja najbardziej strategicznych zasobów lokalnych. Plan Odnowy zawiera także sposoby zmobilizowania tychże zasobów do promocji i rozwoju danej miejscowości.

Sporządzenie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi niezbędny załącznik do wniosku o sfinansowanie odnowy miejscowości ze środków „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013”, oś 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, działanie „Odnowa i rozwój wsi”.

Warto w tym momencie podkreślić, że Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 stanowi kontynuację Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004 – 2006”. PROW będzie realizowany w latach 2007 - 2013 na terenie całego kraju. Podstawy założeń strategicznych Programu, opisane zostały w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich realizowane będą w ramach czterech osi priorytetowych:

Oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego.

Oś 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.

Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.

Oś 4 LEADER.

Powyższe działania będą współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej. PROW - to szeroka paleta działań, która skupia się na rozwoju obszarów wiejskich - na poprawie konkurencyjności sektora rolnego, zapewnianiu równowagi pomiędzy rentownością gospodarstw rolnych, ochroną środowiska i społecznym wymiarem postępu na terenach wiejskich. To oddziaływanie na rolnictwo w taki sposób, aby uwydatnić walory środowiskowe i krajobrazowe terenów wiejskich. To również środki na tworzenie nowych miejsc pracy, poprawę jakości życia i organizowanie lokalnych grup działania opierających na partnerstwie społeczności lokalnych, organizacji branżowych i samorządów przy urzeczywistnianiu inicjatyw służących szeroko pojętemu rozwojowi.

Ze względu na fakt, że Plan Odnowy Miejscowości stanowi załącznik do wniosku o przyznanie pomocy odnowy wsi w ramach PROW-u, poniżej przedstawiono zasadnicze cele, opis grupy beneficjentów oraz zakres pomocy finansowej oferowanej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”.

Do głównych celów tego działania należą:

- poprawa jakości życia na obszarach wiejskich,
- promocja obszarów wiejskich,
- rozwój tożsamości społeczności wiejskiej,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich,
- wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

Głównymi podmiotami, które mogą się ubiegać o środki finansowe z tego działania są:

- gmina,
- instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego,
- kościół lub inny związek wyznaniowy,
- organizacja pozarządowa mająca status organizacji pożytku publicznego w

rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.), której cele statutowe są zbieżne z celami działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego PROW 2007 -2013.

W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” środki finansowe będą mogły zostać przeznaczone na następujące rodzaje przedsięwzięć:

- 1) budowę, przebudowę, remont lub wyposażania budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno - kulturalne, w tym świetlic i domów kultury, z wyłączeniem szkół, przedszkoli i żłobków;
- 2) budowę, przebudowę, remont lub wyposażanie obiektów małej architektury;
- 3) budowę, przebudowę lub remont przeznaczonych do użytku publicznego ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, placów zabaw, miejsc rekreacji oraz obiektów sportowych, z wyłączeniem sal sportowych, przeznaczonych wyłącznie dla szkół lub przedszkoli;
- 4) zakup towarów służących przedsięwzięciom związanym z kultywowaniem tradycji społeczności lokalnych lub tradycyjnych zawodów;
- 5) związanych z kształtowaniem obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno - przestrzenne, w szczególności poprzez odnawianie lub budowę placów parkingowych, chodników lub oświetlenia ulicznego;
- 6) urządzania i porządkowania terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- 7) budowę, przebudowę lub remont infrastruktury turystycznej;
- 8) zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do rekreacji lub w celu poprawy estetyki miejscowości;
- 9) rewitalizację budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawiania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci;
- 10) zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacji na cele publiczne;
- 11) budowę, przebudowę, remont lub wyposażanie obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów i usług, w tym pawilonów, punktów wystawowych, sal ekspozycyjnych lub witryn;
- 12) odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i odnawiania cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków;
- 13) wyburzenia i rozbiórkę zdewastowanych obiektów budowlanych w celu uporządkowania terenu w miejscowości, jeżeli niemożliwe jest ich odnowienie i dalsze użytkowanie – w zakresie koniecznym do realizacji operacji wymienionych w pkt 1-12;
- 14) zakup materiału siewnego lub nasadzeniowego roślin wieloletnich — koniecznego do realizacji operacji;
- 15) zakup sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- 16) ogólne, które są bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

Obszarem realizacji Planu Odnowy Miejscowości Chorużowce jest obszar tej miejscowości.

Niniejsze opracowanie zawiera: opis wsi, inwentaryzację zasobów służących odnowie tej wsi, a także analizę SWOT, czyli identyfikację mocnych i słabych stron miejscowości, a także szans i zagrożeń jej rozwoju. Najważniejszym elementem niniejszego dokumentu jest opis planowanych kierunków rozwoju miejscowości Chorużowce, zawierający krótką charakterystykę planowanych tam przedsięwzięć wraz z szacunkowym kosztorysem i harmonogramem działań.

Zamieszczone w Planie zadania są efektem konsultacji społecznych. Zostały one zgłoszone na ręce sołtysa przez mieszkańców, głównie liderów społeczno-gospodarczych wsi. Plan Odnowy Miejscowości ma bowiem z założenia uwzględniać różne opinie, pomysły i koncepcje zgłaszane przez samych zainteresowanych odnową wsi, czyli przez członków społeczności. Należy zaznaczyć, że zasada konsultacji społecznych będzie utrzymana na każdym etapie realizacji Planu Odnowy Miejscowości Chorużowce. Władze Gminy są otwarte na wszelkie uwagi i postulaty mieszkańców. Sugestie społeczności lokalnej będą prezentowane na sesjach Rady Gminy, monitorujących stan realizacji przedmiotowego Planu.

2. Ogólna charakterystyka miejscowości Chorążowce

2.1 Położenie miejscowości, przynależność administracyjna, demografia

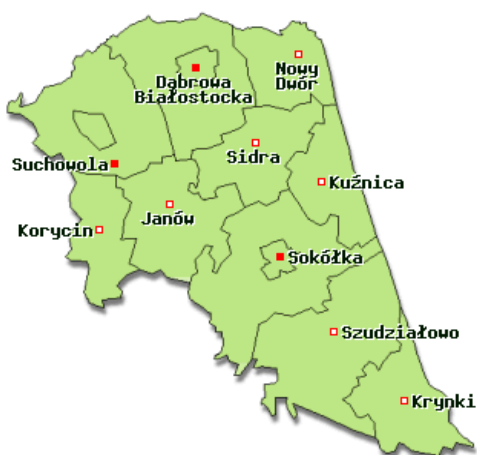
Wieś Chorążowce położona jest w północno – wschodniej części gminy Nowy Dwór, w powiecie sokólskim, blisko granicy z Białorusią.

Gmina Nowy Dwór graniczy:

- od północy z gminą Lipsk (powiat augustowski),
- od zachodu z gminą Dąbrowa Białostocka (powiat sokólski),
- od południa z gminą Sidra i Kuźnica (powiat sokólski),
- od wschodu graniczy z Białorusią.

Część gminy leży bezpośrednio w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Rysunek 1 Położenie gminy Nowy Dwór w powiecie sokólskim i wsi Chorążowce w gminie Nowy Dwór

Źródło: PRL gminy Nowy Dwór na lata 2008-2013

Źródło:

<http://www.maptur.pl/podlaskie/sok%C3%B3lski/nowy%20dw%C3%B3r/choruzowce.html>

Liczba ludności we wsi Choruzówce – zgodnie z danymi z Urzędu Gminy Nowy Dwór (stan na 31.12.2008) – wynosi 211 osób, co stanowi około 7% liczby mieszkańców całej gminy Nowy Dwór. W chwili obecnej jest to jedna z najliczniej zamieszkiwanych wsi w gminie Nowy Dwór. Liczba ludności wsi zmniejsza się jednak z roku na rok o około 3 - 4 osoby.

Tabela 1 Liczba mieszkańców Choruzowiec w latach 2006-2008

Liczba ludności w miejscowości Choruzówce	Liczba mieszkańców Choruzowiec
Stan na dzień: 31.12.2006	218
Stan na dzień: 31.12.2007	215
Stan na dzień: 31.12. 2008	211

Źródło: USC, Urząd Gminy Nowy Dwór

Dane statystyczne dotyczące struktury wiekowej całej gminy Nowy Dwór mówią, że ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 18,8% całej społeczności, ludność w wieku produkcyjnym 55,4%, zaś w wieku poprodukcyjnym 25,8% (podczas gdy w powiecie sokólskim osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 19,2%, a w województwie podlaskim 16,8%). Oznacza to, że miejscowość Choruzówce (podobnie jak cała gmina Nowy Dwór) charakteryzuje się wyjątkowo niekorzystną strukturą wiekową mieszkańców, bowiem osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią bardzo duży odsetek społeczności.¹ Nie należy oczekiwać zmiany w tym zakresie w najbliższej przyszłości, gdyż liczba urodzeń wynosi średnio od 1 do 3 osób rocznie, a liczba zawieranych małżeństw spada i w ostatnich dwóch latach wynosiła odpowiednio 2 i 4. Liczbę urodzeń w okresie lat 2006-2008 zestawiono w tabeli 2,

¹ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Nowy Dwór na lata 2008-2013.

a liczbę zawieranych małżeństw w tym okresie w tabeli 3.

Tabela 2 Liczba urodzeń w miejscowości Chorużowce w latach 2006-2008

Liczba urodzeń w miejscowości Chorużowce	Liczba urodzeń
1.01.2006 - 31.12.2006	3
1.01. 2007 - 31.12.2007	2
1.01.2008 - 31.12. 2008	1

Źródło: USC, Urząd Gminy Nowy Dwór

Tabela 3 Liczba małżeństw zawieranych w latach 2006-2008

Liczba małżeństw zawieranych w latach 2006-2008	Liczba małżeństw
1.01.2006 - 31.12.2006	7
1.01. 2007 - 31.12.2007	2
1.01.2008 - 31.12. 2008	4

Źródło: USC, Urząd Gminy Nowy Dwór

Statystyka dotycząca liczby wymeldowań oraz zameldowań na terenie miejscowości Chorużowce także nie napawa optymizmem. Wprawdzie w 2006 roku zameldowało się 8 osób, ale już w 2007 – 7, a w 2008 tylko 1 osoba, podczas, gdy liczba wymeldowań utrzymuje się na stałym poziomie i wyniosła w 2006 roku 3 osoby, w 2007 – 2, a w 2008 także 3 osoby.

Tabela 4 Liczba zameldowań i wymeldowań we wsi Chorużowce w latach 2006-2008

	Liczba zameldowań	Liczba wymeldowań	Saldo migracji
1.01.2006 - 31.12.2006	8	3	+5
1.01. 2007 - 31.12.2007	5	2	+3
1.01.2008 - 31.12. 2008	1	3	-2

Źródło: USC, Urząd Gminy Nowy Dwór

Struktura demograficzna miejscowości Chorużowce wskazuje zatem na niezbyt korzystne trendy ludnościowe, zwłaszcza związane ze starzeniem się mieszkańców. Należy podkreślić, że naturalne procesy starzenia ludności mogą skutkować przemianami strukturalnymi w rolnictwie ze zmianą zagospodarowywania obiektów mieszkalnych i produkcyjnych włącznie.

2.2 Historia miejscowości Chorużowce

Historia wsi wpisuje się w historię całej gminy Nowy Dwór. Początki Nowego Dworu sięgają końca XV w., kiedy w Puszczy Grodzieńskiej nad górną Biebrzą, przy drodze wiodącej z Grodna w głąbi lasu, powstał dwór gospodarski zwany Nowym Dworem Białym. Wokół wkrótce rozrosła się niewielka osada. W 1504 r. wielki książę litewski Aleksander zbudował kościół p.w. św. Jana Chrzciciela. W I poł. XVI w. Nowy Dwór dzierżawiły możne rody Glińskich i Sapiehów, 1536 r. królowa Bona wykupiła go z rąk prywatnych. W wyniku przeprowadzonych przez Bonę reform miejscowość stała się ważnym ośrodkiem administracyjnym. Znaczenie Nowego Dworu szybko rosło i osada przekształciła się w miasteczko – w 1539 r. są wymieniani w dokumentach mieszczanie nowodworscy. Dzięki staraniom królowej, Nowy Dwór uzyskał niepełne prawa miejskie, miał przywileje na dwa targi i dwa jarmarki. W roku 1578 Nowy Dwór otrzymał pełne magdeburskie prawa miejskie. W 1589 r. Puszcza Nowodworska oraz miasto i okoliczne wsie weszły w skład ekonomii grodzkiej. Nowy Dwór stał się ośrodkiem klucza – mniejszej jednostki gospodarczej w ramach ekonomii – obejmującego pięć wsi. Taki stan utrzymał się do rozbiorów. W II poł. XVIII wieś Nowy Dwór, podobnie jak wiele innych mniejszych miast regionu, przeżywała okres upadku, do którego przyczyniły się potop szwedzki i inkursja moskiewska, a potem wojna północna. Do wyludnienia Nowego Dworu i innych miejscowości w okolicy w latach

1679 –1711 przyczyniły się przywleczone przez wojska zarazy i wielka epidemia dżumy (cała ludność liczyła wówczas zaledwie 103 rodziny). Liczba ludności wzrastała stopniowo w ciągu XVIII, z czego 20 % stanowili Żydzi.

W wyniku rozbiorów Nowy Dwór znalazł się w zaborze pruskim. Miasto liczyło wówczas 96 domów i było siedzibą sądu powiatowego. W 1807 r. Nowy Dwór wraz z całym obwodem białostockim został włączony do Rosji, a samo miasto jako była królewszczyzna sprzedano rosyjskiej rodzinie Niejełowych.

W XIX w. liczba ludności miasteczka szybko się powiększała, przede wszystkim na wskutek wzrostu liczby Żydów. W 1886 r. były tu wówczas 202 domy, kościół, cerkiew i dwie bożnice. Mieszkańcy trudnili się głównie rolnictwem, dopiero w drugiej kolejności handlem i rzemiosłem. Do rozwoju miasteczka nie przyczyniła się nawet budowa linii kolejowej z Grodna do Augustowa. Przed I wojną światową i w okresie międzywojennym Nowy Dwór słynął jedynie z targów, na których handlowano końmi i bydłem.

W 1934 r. Nowy Dwór utracił prawa miejskie. Podczas okupacji hitlerowskiej, Niemcy wysiedlili całą ludność żydowską do getta w Suchowoli.

Po wojnie Nowy Dwór znalazł się w bardzo złej sytuacji – utracił dużą część ludności, przede wszystkim Żydów. Linia kolejowa została zlikwidowana, a w 1962 r. wybudowano nową, łączącą Sokółkę z Augustowem (przebiega ona w odległości 10 km od wsi).

Obecnie Nowy Dwór jest spokojną wsią gminną i niewiele się zmieniło od czasów przedwojennych. Przy ulicach stoja śliczne drewniane chałupy z ozdobnymi nadokiennikami, węglami i rzeźbionymi listewkami.

Od 1990 roku gmina Nowy Dwór jest siedzibą gminy, w skład której wchodzi 19 sołectw. Jednym z tych sołectw są Chorużowce.

2.3. Analiza krajobrazu architektonicznego wsi Chorużowce

Zagospodarowanie przestrzenne miejscowości opiera się na miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Wieś ma zabudowę rozproszoną. W centrum wsi zlokalizowany jest budynek po byłej szkole, a także sklep spożywczo-przemysłowy.

3. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie wsi Chorużowce

Zasoby wsi to wszelkie elementy materialne i niematerialne, które mogą być wykorzystane obecnie bądź w przyszłości do budowania bądź realizacji publicznych bądź prywatnych przedsięwzięć związanych z odnową krajobrazu architektoniczno-kulturowego danej miejscowości.

3.1 Zasoby przyrodnicze

Region, w którym położone są Chorużowce został ukształtowany pod wpływem zlodowacenia środkowopolskiego. Podłoże krystaliczne budują przeważnie gnejsy i kwarcyty występujące na głębokości ponad 500 m. Na całym obszarze nie występują utwory ery paleozoicznej. Na skałach prekambriu zalegają utwory jury środkowej i jury górnej wykształcone w postaci wapni, mułowców, margli ilastych, iłowców i piasków. Brakuje utworów jury dolnej i kredy dolnej. Kredę środkową reprezentują piaski kwarcytowe i glaukonitowe, iłowce i mułowce, natomiast kredę górną – kreda pizująca, margle, piaski glaukonitowe i piaskowce. Utwory kredowe są przykryte na całym obszarze przez utwory trzeciorzędowe występujące prawie na całym obszarze. Ich miąższość jest bardzo zróżnicowana (przeważnie kilkadziesiąt metrów).

Obszar miejscowości Chorużowce leży w dorzeczu Biebrzy. Źródła rzeki Biebrzy znajdują się w rejonie Wzgórz Sokólskich, na południe od miejscowości Nowy Dwór. Po opuszczeniu wysoczyzny, płynąc na północ rzeka Biebrza wpływa w obszerną pradolinę, gdzie przyjmuje swój pierwszy prawy dopływ – rzekę Nurkę i stąd płynie w kierunku zachodnim. Od tego miejsca aż do ujścia do rzeki Narwi, w pobliżu Osowca, Biebrza płynie przez Kotlinę Biebrzańską. Długości rzek na terenie gminy są następujące: Biebrza - 22 km, Sidra - 15 km, Nurka – 4 km. Poza naturalnymi ciekami wodnymi w miejscowości Bobra Wielka

zlokalizowane są stawy rybne o powierzchni użytkowej 15 ha i zdolności retencyjnej ok. 6 tys. m³.

Biebrza stanowi główną oś hydrologiczną Biebrzańskiego Parku Narodowego. Jest to rzeka o typowo nizinnym charakterze z niskimi spadkami (średni spadek zwierciadła wody od źródła do ujścia wynosi 0,36 %), silnie meandrująca z licznymi zakolami i starorzeczami. Powierzchnia zlewni Biebrzy wynosi 7051,2 km². Dolina Biebrzy zasilana jest zarówno wodami powierzchniowymi, jak też wodami podziemnymi, naporowymi z dna Doliny oraz wypływającymi z rozciętych warstw wodonośnych wysoczyzn morenowych otaczających Dolinę.

Występujące na terenie całej gminy Nowy Dwór (w tym też w okolicach Chorążowiec) ssaki kopytne reprezentowane są głównie przez sarnę i dziką. Stosunkowo często widywany jest lis, dużo rzadziej jenot, kuna domowa, tchórz. Okoliczne pola i łąki zamieszkuje zając szarak. Populacja zająca nie jest w ostatnich latach zbyt liczna, jednak spotkania nie należą do rzadkości. Pozostałe ssaki z grupy Micromammalia na badanym obszarze to m.in.: jeż wschodni, kret, nornica ruda, nornik zwyczajny, mysz domowa, mysz polna, szczur wędrowny. Ornitofauna występująca na omawianym terenie jest zróżnicowana gatunkowo i ilościowo, przy czym konsekwencją takiego stanu rzeczy jest głównie działalność człowieka. Do gatunków ptaków występujących na terenie gminy należy: bocian biały, łabędź niemy, myszółw zwyczajny, myszółw włochaty, kuropatwa, żuraw, czajka, rycyk, grzywacz, synogarlica turecka, dzięcioł duży, skowronek polny, dzierlatka, dymówka, oknówka, świergotek polny, świergotek łąkowy, pliszka siwa, słowik szary, rudzik, kopciuszek, kos, kwiczoł, piecuszek, zaganiacz, sikora bogatka, sikora modra, dzierzba gąsiorek, sroka, kruk, kawka, wrona siwa, szpak, jemioluska, wróbel, zięba, dzwonec, szczygieł, gil, trznadel.

3.2 Dziedzictwo kulturowe

Na terenie wsi brak jest zabytków ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

3.3 Obiekty i tereny o charakterze rekreacyjnym

Teren, na którym położone są Chorążowce, stanowi atrakcyjny obszar pod względem turystycznym. Walory tego obszaru wynikają z budowy geologicznej terenu, związanej z dwoma zlodowaceniami a warunkującej interesujący krajobraz wysoczyzny poprzecinanej rzekami. Największymi atutami miejscowości są: czyste środowisko przyrodnicze, korzystne uwarunkowania do rozwoju rolnictwa tradycyjnego, bliskość granicy z Białorusią.

We wsi istnieje boisko sportowe, które może zostać wykorzystane do organizowania różnego rodzaju imprez o charakterze sportowo – rekreacyjnym ²

3.4 Infrastruktura społeczna

W gminie Nowy Dwór, w której położone są Chorążowce działa Nowodworski Ośrodek Kultury jako jednostka Urzędu Gminy. Organizuje cyklicznie imprezy kulturalne, spotkania, zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Nowodworski Ośrodek Kultury planuje w przyszłości szereg imprez, w tym najistotniejszą – przegląd zespołów ludowo-folklorystycznych pod nazwą „Granice”. Impreza będzie miała charakter międzynarodowy.

W strukturze organizacyjnej Nowodworskiego Ośrodka Kultury znajduje się m.in. świetlica wiejska w Chorążowcach. Jest ona zlokalizowana w budynku po byłej Szkole Podstawowej. Obecnie wyremontowano dwa pomieszczenia, w których odbywają się zebrania, spotkania towarzyskie, imprezy choinkowe dla dzieci i starszych. Obecnie w tej wsi działa Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich, które organizuje różnego rodzaju imprezy, np. Dni Chorążowiec, Choinki, spotkania integracyjne, itd.

---

² Strategia Rozwoju Gminy Nowy Dwór na lata 2001 - 2010

Dalszy remont budynku świetlicy połączony z zakupem podstawowego wyposażenia przyczyniłby się niewątpliwie do poprawy jakości i ilości imprez w tej wsi oraz do lepszego spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież oraz mieszkańców tej wsi.

3.6 Gospodarka i rolnictwo

Na terenie wsi zarejestrowany jest jeden podmiot gospodarczy – sklep spożywczo – przemysłowy.

Chorużowce są miejscowością typowo rolniczą. Wynika to z przeznaczenia gruntów oraz z podstawowych działalności, jakimi się zajmują mieszkańcy gminy. Dla większości mieszkańców wsi rolnictwo jest głównym źródłem utrzymania.

Na terenie wsi dominują gleby rdzawe i bielcowe wykształcone z piasków gliniastych, słabogliniastych i luźnych. Lokalnie występują gleby płowe i brunatne powstałe z piasków gliniastych, glin utworów pyłowych pochodzenia wodnego. Gleby organiczne występują głównie w dolinie Biebrzy. Dominującym typem siedlisk w dolinie są torfowiska zalewane i wynurzone reprezentujące typ zasilania hydrologicznego – soligeniczny naporowy.

Szczegółową klasyfikację gleboznawczą sołectwa Choruzowce zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela 5 Klasyfikacja gleboznawcza sołectwa Choruzowce (stan na dzień: 2009.07.23)

Klasa bonitacyjna	Grunty orne i sady	Użytki zielone	Razem użytki rolne
I	-	-	-
II	-	-	-
III a	-	201.0020	415.0009
III b	8.0294		
IV a	139.6533		
IV b	74.3456	22.3753	111.7129
V	89.3376		
VI	76.0206		
VI z	14.2900	4.3700	94.6806

Źródło: Urząd Gminy Nowy Dwór

Z zestawienia w tabeli wynika, że sołectwo Choruzowce jako całość posiada stosunkowo słabe gleby, gdyż około 63 % powierzchni gruntów orných, czyli zdecydowanie większość występuje w klasach bonitacyjnych IVb, V, VI i VI z. Gleby zaliczane do dobrej klasy III a na terenie wsi nie występują. Dobre gleby, zaliczane do klas bonitacyjnych IIIb, IVa zajmują obszar około 37 % powierzchni gruntów orných sołectwa.

Ze względu na brak przemysłu oraz występującą na tym obszarze tradycyjną kulturę rolną, teren wsi nadaje się znakomicie do produkcji ekologicznie zdrowej żywności.

3.7 Infrastruktura techniczna

Przez Choruzowce nie przebiega żadna droga wojewódzka, a także powiatowa. Przez wieś przebiega jedna droga gminna: Jaginty – Choruzowce nr 103588B, o długości 5,20 km o nawierzchni żwirowej.

Do wsi Choruzowce nie dociera transport publiczny. Najbliższy przystanek PKS znajduje się w miejscowości Ponarlica, z której kursują autobusy PKS do Białegostoku i Dąbrowy Białostockiej.³

W Choruzowcach zaopatrzenie w ciepło na potrzeby grzewcze i ciepłą wodę jest realizowane wyłącznie w sposób indywidualny przez mieszkańców wsi. Gminne wysypisko komunalnych odpadów stałych funkcjonuje w Nowym Dworze. Właścicielem składowiska jest Urząd Gminy w Nowym Dworze. Użytkowane jest one od 1991 roku i obliczeniowy czas korzystania z niego

³ www.pks.bialystok.pl

wynosi 17 lat. Parametry techniczne wysypiska: powierzchnia całkowita: 1,04 ha, komora składowania: 0,80 ha, wypełnienie składowiska: 71 %.

W chwili obecnej eksploatowana jest środkowa część wysypiska, na całej długości, dwa rzędy środkowe działek roboczych. Rozplantowania i przysypywania nagromadzonych odpadów dokonuje się w miarę potrzeb.

Na terenie wsi funkcjonuje system indywidualnego odbioru odpadów w oparciu o pojemniki o poj. 110 l w liczbie 42 sztuk. Odpady dostarczane są na wysypisko przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Dąbrowie Białostockiej, a do transportu odpadów używany jest samochód przystosowany do wywozu kontenerów.

Usługi w zakresie usuwania odpadów komunalnych stałych na terenie wsi Chorążowce świadczy „BIOM” sp. z o.o. w Dąbrowie Białostockiej. Do wywozu używane są samochody szczelne, czyste oraz znakowane w sposób umożliwiający identyfikację świadczonych usług. Selektywnie zebrane odpady z terenu wsi są kierowane do Zakładu Recyklingu w Dolistowie Starym (woj. podlaskie).

Długość sieci wodociągowej na terenie wsi wynosi 10,8 km, a liczba przyłączy to 48.

Do Chorążowic woda dostarczana jest z hydroforni umiejscowionej we wsi.

Jest to jedna z 4 hydroforni na terenie Gminy Nowy Dwór. Z hydroforni tej woda jest dostarczana także mieszkańcom wsi Ponarlica. Wydajność studni wynosi 23m³/h, wydajność hydroforni 15m³/h. Hydrofornia jest wyposażona w 2 hydrofory o pojemności 2,5 tys. dm³ oraz odżelaziacze Ø 1200 mm.

Miejscowość Chorążowce nie jest w skanalizowana. Większość mieszkańców wsi odprowadza ścieki do bezodpływowych zbiorników lokalnych. Zgodnie z Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Nowy Dwór na lata 2007-2013, budowa sieci kanalizacyjnej do innych miejscowości w gminie powinna być poprzedzona analizą ekonomiczną przedsięwzięcia. Możliwe, iż rozwiązaniem ekonomicznie korzystniejszym w długim okresie analizy (30 lat) jest odprowadzanie ścieków do urządzeń lokalnych i dowożenie ścieków do oczyszczalni w Nowym Dworze. Rozwiązaniem alternatywnym jest budowa oczyszczalni przyzagrodowych. Aktualnie w gminie nie ma oczyszczalni przydomowych. Wskazany jest rozwój tego typu budownictwa.

3.8 Kapitał społeczny i ludzki

Chorążowce są typową wsią przygraniczną. Mieszkańcy wsi reprezentują wielokulturowość wyrażającą się w bogactwie zwyczajów i obrzędów. Często walory te mogą stanowić atrakcję przyciągającą turystów.

Zdecydowana większość mieszkańców wsi trudni się rolnictwem. Dane statystyczne dotyczące ludności zamieszkującej miejscowość mówią, że ponad połowa to osoby posiadające wykształcenie zaledwie podstawowe. Ponadto prawie 13% nie posiada w ogóle wykształcenia szkolnego lub nie ukończyło szkoły podstawowej. Średnie wykształcenie posiada niespełna 16% mieszkańców gminy, a wyższe nieco ponad 2%. Są to wyniki bardzo niskie.⁴

Mieszkańcy wsi Chorążowce charakteryzują się dość dużą aktywnością społeczną. Funkcjonuje tu Stowarzyszenie Rozwoju Wsi "Chorążowce" (zarejestrowane we wsi Jaginty), którego celem jest między innymi:

- rozwój obszarów wiejskich,
- zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz kulturowego dziedzictwa regionalnego,
- aktywizacja mieszkańców społeczności lokalnych,
- likwidacja barier związanych z dostępem do edukacji społeczności lokalnych, a zwłaszcza dzieci i młodzieży,
- wspieranie przedsiębiorczości,
- integracja przedstawicieli różnych sektorów życia społecznego: organizacji pozarządowych, samorządów i przedstawicieli biznesu,

---

⁴ Dane z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku

- zaspokajanie zbiorowych jak i indywidualnych potrzeb wspólnoty mieszkańców danej społeczności lokalnej oraz szeroko rozumiana poprawa jakości życia;
- tworzenie więzi lokalnych integrujących społeczeństwo lokalne i regionalne,
- wykorzystywanie naturalnych i kulturowych zasobów regionów do pozyskiwania dodatkowych źródeł dochodów przez lokalnych mieszkańców;
- wyrównywanie dysproporcji cywilizacyjnych i gospodarczych poszczególnych regionów polski,
- poprawa jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich, w tym: praca i pomoc na rzecz wyrównywania szans dla osób ubogich u niepełnosprawnych.⁵

We wsi funkcjonuje także Koło Gospodyń Wiejskich, a w świetlicy swoje spotkania organizują członkowie Stowarzyszenia Hodowców Bydła.

3.9 Zestawienie analizy zasobów wsi

Rodzaj zasobu	Występuje w dużym nasileniu	Występuje w średnim nasileniu	Występuje w małym nasileniu	W ogóle nie występuje
Środowisko przyrodnicze				
- walory krajobrazu	X			
- walory klimatu (mikroklimat, wiatr, nasłonecznienie)		X		
- walory szaty roślinnej (np. unikatowe gatunki roślin, rośliny chronione)		X		
- obszary przyrodniczo cenne			X	
- świat zwierzęcy (unikatowe gatunki zwierząt)			X	
- osobliwości przyrodnicze		X		
- wody powierzchniowe (cieki, rzeki, stawy)			X	
- podłoże, warunki hydrogeologiczne			X	
- gleby		X		
- walory architektury wiejskiej i osobliwości kulturowe			X	
- walory zagospodarowania przestrzennego			X	
- zabytki			X	
- zespoły artystyczne				X
Dziedzictwo historyczne				
- tradycje, obrzędy, gwara		X		
- legendy, podania i fakty historyczne		X		
- ważne wydarzenia historyczne			X	
- specyficzne nazwy			X	
- postacie historyczne				X
Obiekty i tereny				

⁵ www.sokolka-powiat.pl/stowarzyszenia/stwo_rozwoju_wsi_choruzowce.html

- działki pod zabudowę mieszkaniową		X		
- działki pod domy letniskowe			X	
- działki pod zakłady usługowe i przemysł				X
- pustostany mieszkaniowe, magazynowe i po przemysłowe			X	
- tradycyjne obiekty gospodarskie wsi (kuźnie, młyny)			X	
- place i miejsca publicznych spotkań				X
- miejsca sportu i rekreacji				X
- specyficzne produkty (hodowle, uprawy polowe)			X	
- znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe			X	
- możliwe do wykorzystania odpady poprodukcyjne			X	
- placówki opieki społecznej				X
- szkoły				X
- ~~Dom Kultury~~ (światlica wiejska)		X		
Ludzie, organizacje społeczne				
- OSP				X
- twórcy ludowi				X
- Stowarzyszenia	X			

Podsumowując charakterystykę wsi pod kątem zasobów, należy wyraźnie podkreślić, że największym bogactwem tej wsi są unikatowe walory krajobrazowe i przyrodnicze, a także spokój i cisza charakterystyczna dla obszarów zlokalizowanych daleko od dużych aglomeracji miejskich. Istotnym walorem jest także bogactwo zwyczajów i obrzędów wynikających z mieszkania się kultur sąsiadujących, co stanowi cechę wszystkich miejscowości przygranicznych.

Właściwe wykorzystanie wskazanych w dokumencie walorów, a także troska o ich promocję regionalną, jak też krajową, mogą przyczynić się do wykreowania silnego wizerunku miejscowości nie tylko jako ośrodka turystycznego, ale także jako miejsca, gdzie można spokojnie i bezpiecznie mieszkać, nie tylko w okresie letnim, lecz również przez cały rok.

4. Ocena mocnych i słabych stron wsi (analiza SWOT)

Silne strony

- ✓ rozwój bazy turystycznej,
- ✓ rozwój kultury regionalnej,
- ✓ rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej na bazie istniejącego budynku po byłej szkole podstawowej,
- ✓ duża aktywność społeczna mieszkańców wsi.

Słabe strony

- ✓ brak rozpropagowania turystyki wypoczynkowo-rekreacyjnej,
- ✓ zły stan techniczny nawierzchni dróg,
- ✓ brak zainteresowania rozwojem agroturystyki,
- ✓ brak zainteresowania wykorzystania walorów przyrodniczych, kulturalnych, obyczajowych,

- ✓ brak regionalnej gospodarki ściekowo-odpadowej.

Szanse

- ✓ rozwój infrastruktury drogowej,
- ✓ popyt na ziemię w atrakcyjnych lokalizacjach,
- ✓ trend przenoszenia się mieszkańców na wieś,
- ✓ wykup starych domów wiejskich i siedlisk przez mieszkańców dużych miast,
- ✓ rozwój agroturystyki,
- ✓ możliwość wykorzystania funduszy unijnych na wielokulturowość, pielęgnację tradycji, a także dziedzictwa historycznego i przyrodniczego,
- ✓ Wykorzystanie położenia przygranicznego.

Zagrożenia

- słaby potencjał rozwojowy wsi ze względu na dominację ludzi w wieku poprodukcyjnym,
- Brak możliwości „przyciągnięcia” młodych ludzi.

5. Opis planowanych zadań inwestycyjnych

Wśród działań i inwestycji planowanych do realizacji we wsi Chorużowce w perspektywie lat 2009 – 2013 znajdują się następujące zadania:

Zadanie 1.

Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków

Zadanie 2.

Program promocji miejscowości (stworzenie programu promocji wsi)

Zadanie 3.

Budowa ścieżek rowerowych

Zadanie 4

Remont kapitalny świetlicy wiejskiej

Zadanie 5

Budowa nawierzchni asfaltowej drogi gminnej od drogi powiatowej we wsi Ponarlica przez wieś Chorużowce do granicy z drogą wsi Jaginty.

Zadanie 6

Budowa zaplecza rekreacyjnego na bazie istniejącej rzeki Nurki i Niedźwiedzicy.

Zadania inwestycyjne zaplanowane do realizacji we wsi Chorużowce w latach 2009-2013 wpisują się w realizację strategicznych celów rozwoju całej gminy, do których zaliczamy:

CEL STRATEGICZNY I Poprawa konkurencyjności gminy
CELE OPERACYJNE: Promocja gminy – zadanie 2 Wspieranie rozwoju turystyki – zadanie 3
CEL STRATEGICZNY II Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury technicznej
CELE OPERACYJNE Rozbudowa sieci kanalizacyjnej – zadanie 1 Rozbudowa i modernizacja dróg – zadanie 5
CEL STRATEGICZNY III Poprawa stanu środowiska kulturowego i pielęgnacja dziedzictwa historycznego
CELE OPERACYJNE Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego (stowarzyszenia, organizacje kultywujące kulturę lokalną) – zadanie 4 Tworzenie atrakcji turystycznych – zadanie 6

W budżecie gminy przeznaczono znaczne środki na realizację powyższych zadań. Największą inwestycją będzie budowa drogi asfaltowej. Pozwoli to na podniesienie walorów wsi, poprawę infrastruktury, co może spowodować większe zainteresowanie ze strony turystów, inwestorów, przyszłych mieszkańców.

Szczegółowy opis zadań, wraz z podaniem ich celu, harmonogramu, a także kosztów realizacji zawarto w Załączniku nr 1 pt. „Inwestycje i działania planowane do realizacji w miejscowości Chorużowce w latach 2009 – 2013”.

6. Odbiorcy Planu Odnowy Miejscowości

Odbiorcami projektu są mieszkańcy wsi Chorużowce oraz przyjezdni i turyści. Projekt będzie oddziaływał także na całą gminę Nowy Dwór oraz na powiat sokólski.

7. Wdrożenie i monitorowanie realizacji Planu

Wdrożenie Planu Odnowy Miejscowości rozpocznie się poprzez przyjęcie go przez Radę Sołecką wsi Chorużowce, a następnie poprzez przyjęcie go w formie uchwały przez Radę Gminy Nowy Dwór. Podmiotem odpowiedzialnym za jego realizację będzie Wójt Gminy.

Ponadto zostanie powołane ciało wykonawcze Planu Odnowy Miejscowości Chorużowce, czyli zespół, którego zadaniem będzie zarządzanie i koordynacja Planem oraz monitoring realizacji poszczególnych zadań inwestycyjnych.

W skład Zespołu Wykonawczego Planu wejdą:

- ✓ Wójt Gminy,
- ✓ pracownicy Urzędu Gminy,
- ✓ sołtys i Rada Sołecka Chorużowiec.

Zakres zadań Zespołu obejmuje w szczególności:

- ✓ zapewnienie zgodności realizacji Planu z dokumentami programowymi wyższego rzędu, z tym przede wszystkim ze Strategią Rozwoju Gminy Nowy Dwór na lata 2001-2015;
- ✓ zapewnienie zgodności realizacji Planu z powszechnie obowiązującym prawem, w tym w szczególności z Prawem zamówień publicznych,
- ✓ opracowanie wskaźników realizacji Planu Odnowy Miejscowości,
- ✓ monitoring realizacji Planu (m.in. poprzez zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępu wdrażania oraz przebiegu realizacji poszczególnych projektów wynikających z Planu),
- ✓ wprowadzanie ewentualnych korekt zaplanowanych w dokumencie zadań, w tym w szczególności lat ich realizacji oraz wysokości kosztów realizacji poszczególnych działań,
- ✓ prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych mających na celu upowszechnienie w społecznej świadomości założeń Planu Odnowy,
- ✓ opracowanie i składanie wniosków o finansowanie zewnętrzne.

Przy realizacji swoich obowiązków Zespół może tworzyć korzystać z opinii ekspertów lub firm zewnętrznych.

8. Instrumenty realizacji Planu

Najważniejszym narzędziem realizacji Planu będzie budżet gminy. Zadania wynikające z Planu będą musiały znaleźć swoje odzwierciedlenie w corocznym budżecie Gminy. Budżet na niektóre zadania, zwłaszcza duże inwestycje, będzie wymuszał przygotowanie tzw. „montażu finansowego”, czyli kompozycji środków finansowych z różnych źródeł, pochodzących zarówno z budżetu gminy, jak też z programów krajowych czy unijnych.

Kolejnym niezwykle ważnym narzędziem realizacji Planu powinno być opracowanie Strategii Promocji Gminy Nowy Dwór, uwzględniającej formy i sposoby promocji walorów lokalnych

poszczególnych miejscowości, różniących się pomiędzy sobą unikatowymi zasobami i walorami.

9. Promocja Planu Odnowy Miejscowości

Głównymi celami działań informacyjno-promocyjnych związanych z Planem Odnowy wsi Chorużowce będzie:

- ✓ upowszechnienie informacji na temat inwestycji planowych we wsi do roku 2013 wraz ze wskazaniem szacunkowych kosztów realizacji projektów;
- ✓ wskazanie możliwości uzyskania zewnętrznego dofinansowania na odnowę wsi;
- ✓ bieżące informowanie opinii publicznej o zakresie i wymiarze otrzymanej pomocy unijnej dla poszczególnych projektów.

Grupami docelowymi promocji Planu Odnowy Miejscowości Chorużowce będzie przede wszystkim społeczność lokalna wsi, czyli jej mieszkańcy, ale także gminne władze samorządowe, lokalne organizacje i instytucje funkcjonujące na terenie gminy Nowy Dwór. Informacja o dokumencie będzie także ukierunkowana „na zewnątrz”, czyli do władz wojewódzkich oraz różnego typu organizacji społecznych i pozarządowych, samorządów gospodarczych, działających nie tylko na szczeblu lokalnym, ale także regionalnym.

Osiągnięcie wskazanych powyżej celów działań promocyjno-informacyjnych stanie się możliwe po zastosowaniu różnorodnych form promocji, do których zaliczyć należy:

- ✓ prezentację założeń Planu Odnowy Miejscowości na sesji Rady Gminy;
- ✓ publikację całego tekstu dokumentu na BIP gminnym;
- ✓ publikacje, broszury informacyjne, materiały audiowizualne, ulotki pozwalające w łatwy, przystępny i atrakcyjny sposób przekazywać założenia Planu Odnowy Miejscowości Chorużowce, a także wiedzę o Unii Europejskiej i dostępnej pomocy, jak również roli instytucji samorządowych w zarządzaniu tą pomocą;
- ✓ współpracę z mediami regionalnymi w zakresie przekazywania informacji na temat realizacji założeń Planu Odnowy.

10. Podsumowanie

Opracowany Plan Odnowy Miejscowości Chorużowce zakłada realizację zadań mających na celu poprawę jakości życia jej mieszkańców. Istotą tych zadań jest pobudzenie aktywności lokalnej społeczności, wzrost integracji społecznej mieszkańców wsi oraz rozwój form współpracy na rzecz rozwoju miejscowości poprzez promocję jej unikatowych wartości. Zakładane do realizacji przedsięwzięcia mają w konsekwencji doprowadzić do wzrostu znaczenia wsi jako ośrodka przygranicznego funkcjach turystycznych - miejsca rekreacji i turystyki weekendowej dla mieszkańców oraz przyjezdnych i turystów.

Załącznik 1. Inwestycje i działania planowane do realizacji w miejscowości Chorążowce w latach 2009-2013 ????? - zapytać????

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Cel i przeznaczenie zadania	Szacunkowy koszt zadania w PLN	Źródła Finansowania		Planowany harmonogram realizacji				
						2009	2010	2011	2012	2013
1.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Poprawa warunków sanitarnych, zmniejszenie wpływu na środowisko, podniesienie komfortu życia mieszkańców, podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej miejscowości	100 000	Środki własne	10 000		10 000			
				PROW	90 000		90 000			
				RPO WP						
				PO KL						
				Inne dotacje						
				Kredyty i pożyczki						
2.	Program promocji miejscowości	Promocja walorów historycznych, turystycznych i przyrodniczych wsi i jej okolic	50 000	Środki własne	10 000		10 000			
				PROW						
				RPO WP						
				PO KL						
				Inne dotacje	40 000			40 000		
				Kredyty i pożyczki						

3.	Budowa ścieżek rowerowych Chorużowce, Ponarlica, Dolinczny, Lipsk	- Rozwój bazy turystycznej w regionie, -poprawa dostępności do infrastruktury sportowej, - Wzrost roli turystyki, sportu i rekreacji jako czynników stymulujących wzrost społeczny i gospodarczy	800 000	Środki własne	80 000				80 000	
				PROW	720 000				720 000	
				RPO WP						
				PO KL						
				Inne dotacje						
				Kredyty i pożyczki						
4.	Remont kapitalny świetlicy wiejskiej	Podniesienie jakości życia kulturalnego mieszkańców wsi poprzez remont budynku	1 300 000	Środki własne	130 000		130 000			
				PROW	1 070 000		1 070 000			
				RPO WP						
				PO KL						
				Inne dotacje						
				Kredyty i pożyczki						
5.	Budowa nawierzchni asfaltowej drogi gminnej od drogi powiatowej we wsi Ponarlica przez wieś Chorużowce do granicy z drogą wsi Jaginty.	-podniesienie standardu transportu kołowego, - zwiększenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym	3 000 000	Środki własne	300 000			300000		
				PROW	2 700 000			2 700 000		
				RPO WP						
				PO KL						
				Inne dotacje						
				Kredyty i pożyczki						
6.	Budowa zaplecza rekreacyjnego na bazie istniejącej rzeki Sidra	Zabezpieczenie turystów w: - Kampingi, - Sprzęt rekreacyjny	700 000	Środki własne	70 000				70 000	
				PROW	630 000				630 000	
				RPO WP						
				PO KL						
				Inne dotacje						
				Kredyty i pożyczki						

Tabela 1	Liczba mieszkańców Chorużowic w latach 2006-2008.....	6
Tabela 2	Liczba urodzeń w miejscowości Chorużowce w latach 2006-2008	7
Tabela 3	Liczba małżeństw zawieranych w latach 2006-2008	7
Tabela 4	Liczba zameldowań i wymeldowań we wsi Chorużowce w latach 2006-2008.....	7
Tabela 5	Klasyfikacja gleboznawcza sołectwa Chorużowce (stan na dzień: 2009.07.23)	10